

Let za koristi delav-kega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETARIE

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se"

PAZITE!

na številko v oklepaju-ki se nahaja poleg va-šega naslova, prilepi-je-nega spodaj ali na ovitku, Ako (228) je številka tedaj vam s prihodnjo številko našega lista po-teče naročnina. Prosi-mo, ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 227.

Chicago, Ill., 16. januarja (Jan.) 1912.

Leto (Vol.) VII.

Mož na svojem mestu.

Kako delajo kapitalisti z duhovniki, ki ne trobijo v njih rog. Tampa, Florida. — Pastor prve kongregacijske cerkve dr. R. Lee Kirkland je nevtralen zagovornik pravice in kot tak navdušen socialist, ki se bojuje z vso odločnostjo za izboljšanje položaja mezdnih sužnjev.

Ko so se kapitalisti zadnje spomlad hoteli združiti na škodo revnih slojev, se je on tem oderuškim nakanam vprl z vso silo in te nakanе tudi preprečil. Zaradi tega je bilo njegovo življenje neprestano v nevarnosti; njegovi kapitalistični nasprotniki so se ga hoteli iznebiti na vsak način. Njih podlost je bila tako brezmejna, da so mu celo z življenjem grozili. A pastor Kirkland je ostal mož, ker je ljubitelj resnice in pravice.

Samoobsebi je umevno, da so se forani razdelili radi tega v dva tabora: na eni strani peščica kapitalistov in njih hlapcev, na drugi strani masa revnejših slojev.

Oderuška druhal nikakor ni mogla pozabiti svojega poraza in je zato z vso silo nadaljevala boj proti delavcem, oziroma socialistom; zato je pastor Kirkland izbral za svoj nedeljski govor svetopisemske besede: "Moja hiša je hiša molitve, a vi ste jo spremenili v jamo razbojnikov in tatov". O tej priliki je pričujoče bogatino po zasluženju ožigalost jih pokazal ljudstvu v pravi luči kot grafitarje in izkoriščevalce, ki ho-đijo v cerkev samo iz hinavščine a njihov bog in vera obstojita samo v dolarju.

Kapitalistične kukavice so vedele, da je pridiga naperjena proti njim. Še tisti dan so sklicali sejo in sklenili, da mora pastor zapustiti službo; toda njih podla nakana se jim ni posrečila. Njih infamnost je šla celo tako daleč, da so ga osebno napadli s pestmi in ker se to ni nič pomagalo, so izposlovali od sodišča prepoved, ba bi smel njim neprijubljivi pastor še naprej pridigovati v dotični cerkvi. Vzrok za njih podli čin so navedli dejstvo, češ, da je pastor Kirkland socialist in da napolnjuje cerkev s socialisti, oziroma unijskimi in neunijskimi delavci.

Za obravnavo so kapitalisti najeli najboljšega advokata v mestu, a pastor je ostal sam brez zagovornika in brez denarja. Ker pa je bilo to početje podle bande že prenesramno, se je zavzel za pastora senator Mc Mullen in pred zveznim sodiščem pobil tožitelje in zgoraj omenjena prepoved je bila razveljavljena.

V nedeljo po teh dogodkih je bila cerkev do zadnjega kotička napolnjena, skoro s samimi delavci; kajti vse je hotelo slišati in videti branitelje resnice in njih lastnih pravice.

Da so kapitalisti ustavili vsako podporo tej cerkvi, menda ni treba še posebej povdarjati, a pastor ima cerkev vredno \$50.000 in krasno župnišče, a njegovi sedanji dohodki niti \$50 ne znašajo mesečno. Ondotni socialisti so poslali apel na vse soderuge v tistem okraju za prispevke v pomoč častivrednemu pastorku, ki bi lahko imel najmanj \$5000 letnih dohodkov, ako bi hotel biti izdajca resnice in pravice kakor so stotine njegovih stanovskih tovarišev.

Dejstvo, da socialisti nabirajo za duhovnika prispevke, jasno kaže, da socialisti ne nasprotujejo pravi in odkritosrčni veri in tudi resničeljubnim duhovnikom ne, pač pa pobijajo z vso silo hinavščino, izdajstvo, laži in izkoriščevanje, pa najbo kjerkoli hoče.

Važna določba vrhovnega sodišča.

Vrhovno zvezno sodišče v Washington-u, D. C. je razglasilo zakon države Washington, ki dovoljuje več kot šestnajsturno delo železničarjev, neustaven.

Što razsodbo so železniške družbe zelo prizadete.

KAKO SE DANES RAVNA Z STRAJKARJI.

Brezprimerna surovost in divjaštvo policije in fabrikantov.

Muscantine, Iowa. — Štrajk, ki ga vodijo izdelovalci gumbov proti lastnikom tovarnen, je eden največjih sedanjih delavskih bojev, na katerih zgodovina naših držav ni revna. Brezprimerna surovost in podivjanost od strani delodajalcev in policije je presega vse meje in ko bi sedanja vlada imela le pičico sreča za zatirano in izkoriščevano delavstvo, bi tako nesramno početje zabranila; a vlada sama še pospešuje te nezasišne krivice, ki se gode delavstvu. A kljub vsemu temu so štrajkarji 2500 po številu, ostali zvesti svojim principom in vztrajajo pri svojih opravičenih zahtevah tako trdno kakor so prvi dan, ko so stopili v stavko.

Boj med lastniki tovarnen za gumbce in njih delavci je že skoro leto dni star, a bil tako oster, zadnji čas pa je došel do viška. Med tukajšnjimi neorganiziranimi izdelovalci gumbov se je začelo gibanje za ustanovitev lastne unije že l. 1910. Lastniki tovarnen so smatrali to agitacijo za brezplodno, dokler niso uvideli, da je pretežna večina njih uslužbencev med člani unije. Sedaj je bil ogenj v strelhi. Po dolgi konferenci so "bosji" sklenili, da pod nobenimi pogoji ne priznajo unije in so takoj tudi napovedali brezobziren boj uniji in njenim voditeljem.

25. februarja l. l. so odslovili 2200 moških in ženskih delavcev z zavestjo, da bo to uničilo novo organizacijo, a ta odslovitev je imela čisto druge posledice, namreč, da so tudi drugi delavci, ki do tedaj še niso bili v uniji, uvideli veliko potrebo lastne organizacije in takoj tudi pristopili v njo. Da bi pa lastniki zakrili svojo zmotno, so razglasili, da so delavce zato odpustili, ker imajo preveč narejenega blaga v zalogah. Ker pa "bosji" niso bili zadostno pripravljene za nadaljevanje boja proti uniji, so se začeli pogajati z voditelji in 13. marca l. l. so vse delavce sprejeli nazaj. Prvi mesec je šlo vse lepo in delavci so se mislili, da so njih delodajalci uvideli opravičenost unije in odnehali od nasprotstev, a so se motili. Kapitalisti so se čutili dovolj močne in pripravljene za boj, zato so po nasvetu svojih advokatov najeli v Chicagi 25 privatnih policajev, ki so začeli izivati mirne delavce, celo ženskam in otrokom niso prižanašali. Ob vsaki priliki so se norčevali iz delavcev, jih zasramovali in nesramno žalili, samo, da bi dobili najmanjši povod za napad. Governor Carroll jim je celo poslal zvezino milico na pomoč. Naposled je prišel Carroll sam posredovati in res se je naredil zopet mir in 4. maja je šlo zopet 2500 delavcev na delo.

Nekaj dni pozneje so začeli "bosji" odslavljeni voditelje unije enega za drugim in iz malenkostnih vzrokov, v dostih slučajih celo brez vzroka. In tako je položaj prihajal zopet v stari tir. Da pa zvrnejo vso krivdo na delavce, so zopet naročili tropo profesionalnih provokaterjev, ki so ravnali z delavci slabše kot s psi. In ako je šel kdo iskat pravice na sodišče, je dobil od kapitalističnega sodnika mesto pravice par mesecev ječe.

Ko so delavci v sprevedu korakali po mestu na "labor day", so bili postavljeni špijoni povsod in kdor je bil zatožen, da se je vdeležil spreveda, je bil drugi dan odslovljen. Zaradi tega barbarskega početja je unija poklenala na štrajk vse delavce 2. oktobra. Od tega časa naprej se nadaljuje ljut boj. Oblasti so prepovedale vsako zbiranje na cesti, in profesionalni pretepači so dobili ukaz napasti vsakega štrajkarja, ki ga dobe na cesti. Vsi trgovci v mestu so nastani kapitalistov in obsojajo

Sijajna zmaga socialistov v Nemčiji.

SOCIALISTI POŠLJEJO 76 POSLANCEV V DRŽAVNI ZBOR.

Berlin 13. jan. — Zmaga, ki so jo izvojevali socialisti pri večerajšnjih državnoborskih volitvah, je sijajnejša kot je kdo mogel pričakovati pri tako velikem terorizmu od strani vlade, ki je storila vse, samo da bi zmanjšala število socialističnih glasov; a vseh vladnega pritiska je imel za vladno slabe posledice. Tista stranka, katere se je vlada najbolj bala v zbornico, kateri je vlada nasprotovala z vsemi dovoljenimi in nedovoljenimi sredstvi, danes ponosno zrna svoj triumfalni vspeh z popolnim zadoščenjem za vladne krivice, kajti ona ve, da njeni glasovi niso kupljeni in niso sad trenutnih vzhicenj, marveč so glasovi neštete armade zavednega in zaslužjenega nemškega delavstva, ki je pričakovalo z veliko nestrpnostjo večerajšnjega dne, da se maščeje za vse vnebovpijoče krivice, katere mu je zadal krivični vladni sistem. In priznati moramo, da je nemško delavstvo korenito obračunalno s tem sistemom, morda za vedno. Pozabljen je danes trud, pozabljene ogromne žrtve, gmotne in moralne, in pozabljen je ljuti boj, danes slavi pravičnost in enakost svoje zmagoslavje, danes je dan našega vstajenja. Že vstaja zlata zarja tam na vzhodu in mogočni dan, ko se uresničuje naše stžne želje, ko pade naš sovrag in ž njim vsa moč tiranstva v prah, ni več daleč, kajti mi vemo, da pride za zarjo vsemogočno sonce in mi vemo, da s solncem pride naš dan.

Berlin, 13. jan. — Kakor poročila kažejo, so socialisti izvolili večeraj 76 poslancev v državni zbor, a pri tem je volitev v 120 okrajih ostala neodločena, ker ni noben kandidat dobil absolutne večine glasov. Volitev za te okraje se vrši še enkrat in sicer 24. t. m. Pri teh ožjih volitvah upajo socialisti dobiti najmanj še 30 mandatov, tako, da bo njih skupno število znašalo nad 100. Socialisti pridejo v ožje volitve v 83 volilnih okrajih in imajo skoro povsod priliko za zmago. Katera stranka bo najmočnejša v parlamentu, se še ne da konstatirati, ker je toliko ožjih volitev, a gotovo je, da je

štrajk; zato so pa tudi delavci ž njimi korenito obračunali in še bodo. Ker je izdelovanje gumbov glavna industrija v tem mestu in ker so delavci ustanovili svojo restavracijo in svoje prodajalne in bojkotirajo vsakega nasprotnega trgovca, je polovica trgovcev na robu propada.

Podlost in brezprimerna krivčnost kapitalistov in njih hlapcev se je pokazala v vsej svoji ostudni nagoti, ko je bil ustreljen štrajkarjem naklonjen policaj. Ta umor so hoteli obesiti na vrat štrajkarjem, a se jim ni posrečilo. Morilec je bil podkupljen od kapitalistov in je bil pri obravnavi obsoben umorja tretje vrste, dasi je bilo jasno, da je zaslužil gavage. Ko je morilec Thomas Hoskinson prišel iz zapora, je iskal novih žrtev in lotil se je dveh pri zadnjih volitvah izvoljenih socialističnih aldermanov, ki sta bila kapitalistom trn v peti. Njuna krivda obstoji v tem, da sta storila svojo dolžnost in branila delavce po svojih močeh, a okrajno sodišče in porota, obstoječa iz kapitalistov in stavkokazov, jih je spoznala krivim hudodelstva in sodišče jih je poslalo v ječo. Pa to jim še ni bilo zadosti, uležili so zahtevo, da se aldermana Wilsona prožene iz mesta, zato ker je socialist.

Vsaka stvar samo en čas trpi. Sedaj poznajo delavci svoje prijatelje, katerim so pri volitvi sani bič dali v roke, ki jih zdaj neusmiljeno biča. Zato pa se danes s tem večjim gnusom odvrtačajo od

nekdanja vladna stranka uničena, ker bodo socialisti in liberalci skupno glasovali v važnih zadevah.

Kakor je sedaj razvidno, je bilo oddanih socialističnih glasov bližju 4.500.000, torej več kot ena polovica vseh glasov. Vzrok, da socialisti niso dobili tudi več kot polovico poslancev, je v tem, ker so socialistični glasovi v nekaterih okrajih v popolni večini, v drugih pa nezadostni za zmago. Pred sedmimi leti so socialisti dobili skupno 3.259.000 glasov, torej so v sedmih letih napredovali za ogromno svoto 1.250.000 glasov.

Mesto Berlin voli sedem poslancev; od teh je bilo do sedaj šest socialistov. Pri večerajšnjih volitvah so socialisti obdržali vseh šest in s sedmim prišli v ožjo volitev in upajo, da bodo tudi zmagali.

Socialisti so zmagali po vseh večjih mestih, razven v dveh okrajih, kjer pridejo v ožjo volitev.

Vlada je imela pripravljeno vojaštvo po vsej državi z namenom zatreti vsako najmanjšo demonstracijo, a ljudstvo je ostalo mirno.

Časopisom je bilo večeraj prepovedano naznaniti izid volitev.

Berlin, 13. jan. — Volitev se je pričela od desetih dopoldne in volileci so odločno vstrajali kljub hudemu mrazu.

Cesar Viljem v svoji palači v Potsdamu je sprejemal poročila in nepričakovani vspehi socialistov so ga zelo potrli. Še pri nobenih volitvah ni tako delal za potlačenje "rdečevarnosti" kakor pri zadnjih, a kljub temu so socialisti sijajnejše zmagali kot kedaj prej. "Revež" ni baje celo noč nič spal od same nervoznosti in strahu pred "rdečkarji". V tej zmagi je že videl v duhu svoj padec, kajti socialisti imajo v svojem programu odstranitev monarhije in vstanovitvi republike. Uresničenje teh idej baje ni več daleč.

Cesar je pričakoval sijajno zmago za vladno, a poraz, ki ga je dobil od "nehvaležnega" naroda je največja moralna klofuta, kar jih je kdaj doživel.

MRAZ IN LAKOTA.

Beda revežev je zaradi nenavadno hudega mraza prikrepela do vrhuna in njih položaj je obupen. Neverjetno visoko število slučajev zmrznjenosti je čitati vsak dan in to po vseh večjih mestih od New Yorka do San Francisco; zlasti na severozapadu Zdr. držav že dolgo ni bilo takega mraza. Tudi v južnih državah, kjer mrazu sploh niso poznali, je letos toplomer kazal več stopinj pod ničlo.

Splošna beda vlada skoro po vseh večjih mestih zaradi slabih delavskih razmer in položaj ne obeta biti prav nič boljši, marveč se neprestano slabša. Iz mnogih industrijskih središč prihajajo naravnost vznemirljiva poročila o brezposelnosti in bedi. Samo v Chicagi se ceni število brezposelnih delavcev na nad 100.000. V Clevelandu bližju 50.000, nekako toliko tudi v St Louis-u, Detroitu, Milwaukee in mestih te velikosti. Število brezposelnih v New Yorku znaša 300.000, kakor poročila trdijo. Za vzrok teh slabih razmer se navaja vse drugo, samo pravega vzroka ne!

Moli, kadar čutiš potrebo, a pazi, da ne postane tvoja molitev mrtva navada. Marsikatero molitev bi tudi gramofon lahko opravil mesto ljudi.

OKROG 700.000 RUDARJEV GLASovalo ZA ŠTRAJK.

London. — Anglija je danes na predvečer največje delavske krize, kar jih pozna njena zgodovina. Poročila iz premogokopnih okrajev kažejo, da znaša število za štrajk glasujočih rudarjev 7 proti 1, ako se njih delodajalci ne uđajo. Lastniki premogokopov v Nottingham in Newcastle so odločno odklonili pripoznati zahteve svojih delodajalcev. Sicer bo s štrajkom prizadet ves angleški narod, a ošabni baroni se zato prav malo menijo.

Ves v skladiščih nahajajoči se premog niti za en mesec ne zado-đtuje, vsled česar bo vstavljena skoro vsa industrija.

Kakor se poroča ima unija deset milijonov dolarjev premoženja pripravljene za ta štrajk; zato upajo, da se bodo lahko dolgo držali. Za slučaj nesporazumljenja z delodajalci bodo rudarji zaštrajkali 1. marca.

MORALA BOGATINOV.

Pariz, 12. jan. — Pred par tedni so oblasti prišle na sled evetočih trgovini z človeškim mesom, v katero so bile zapletene osebe najvišjih krogov. Aretiranih je bilo šestnajst oseb, katere so bile večeraj obsojene po dolgi in tajni obravnavi. Nekdanji urednik upljivnega pariškega lista in slaven politik Viktor Flahon je bil obsojen na eno leto ječe. Njegova tovarišica in voditeljica nesramnih orgij v Flahonovi vili je bila obsojena na deset mesecev ječe. Voditelj agenture, kjer so se dekliece kupovale in prodajale za dobiček, Gabriel Guilmin pa je dobil dve leti ječe.

Šest sokrivcev je bilo izgnanih iz Francije. Matere, ki so prodajale svoje hčerke, so bile obsojene od 6 mesecev do šest let.

Umazano perilo, ki se je pralo pred pariškim sodiščem, je bilo tako ostudno, da je moral sodišče odrediti tajno obravnavo in da se ga je celo francosko časopisje sramovalo natisniti, dasi isto v tem oziru skoro ne pozna mej.

Flahon je bil nekaj vodja vsega škandaloznega početja, a ni prejel nikakega denarnega profita" od prodaje nedolžnih človeških žrtev. Da je pa dobil tako majhno kazen, je vzrok njegov velik politični upljev.

Kakor je policijsko poizvedovanje dognalo na podlagi izpovedi bližju omenjene agenture, so tu sem zahajali višji uradniki, diplomatje, bankirji, fabrikantje in drugi njih vrste in odhajali z vso luksurjoznostjo z mladimi žrtvami, ki so si jih najeli začasno.

Vse te žrtve so bile v najnežnejši dobi. Neka mati je prodala svojo hčer, ki je bila štara komaj enajst let. Mnogo odličnih oseb je bežalo iz Francije ter se tako izognilo obravnave in kazni. Baje namerava sodišče nad njimi razglasiti izgnanstvo, kar jim bo za branjevalo povrnitev nazaj v Francijo. — Ta dejstva govorijo dovolj sama in zato ne rabijo nobenega komentarja.

NOV PREDLOG SODRUGA BERGERJA.

Washington, D. C. — Zadnji teden je vložil Victor L. Berger, edini socialistični kongresman, predlog, da vlada ustanovi v Washingtonu takozvani department trgovine, kjer bodo tu službujoči vladni vslužbeni, katerih je okrog 50.000, dobivali življenske potrebščine za najnižjo možno ceno. Po Bergerjevem mnenju naj bi zvezni tajnik notranjih zadev imel vrhovno vodstvo te trgovine. Predlagatelj zahteva od vlade za ustanovitev tega milion dolarjev.

Da bodo tukajšnji trgovci z vso silo nasprotovali Bergerjevemu predlogu, je samoobsebi umevno.

Ker je dosti omenjenih vslužbencev slabo plačanih, bi jim bila taka trgovina pri sedanji draginji nedvomno dobrodošla.

Kaj hoče social--demokracija.

Ako študiramo značaj današnjih političnih strank, takoj lahko uvidimo, da je bistvo in značaj njih strmljenj skoro pri vseh jednak, ne oziraje se na njih verski ali narodni princip. Stremljenja teh strank se koncentrirajo v prvi vrsti v željah po vladi, to je v koristolovstvu voditeljev ene ali druge stranke. Preko osebnega dobička ne sega program nobene stranke. Posledica tega je, da hočejo vse stranke obnoviti nekdanje razmere ali pa sedanje obdržati; le malokje sega strankin program v reformacijo ali izboljšanje sedanjih razmer. Ako pa ima tak program kaka stranka, tedaj ostane tozadevna točka samo na papirju, kamor so jo deli kot nekako znanjko na katero se lovi volilce. Ako s to analizo primerjamo sedaj našo social - demokratično stranko, moramo reči, da naša stranka ni politična stranka v navadnem pomenu besede kakor so druge politične stranke, kajti ves njen program ni družega kot reforma obstoječih razmer na vsej štiti.

Socialna demokracija je torej nositeljica socialne spremembe, socialnega prevrata t. j. socialne revolucije, ki ima namen izboljšati sedanje krivične razmere v smislu pravičnosti in enakosti; ona torej stremi za popolnim preobratom človeške družbe. Na podlagi te definicije lahko trdimo, da je socialdemokratično gibanje največje kulturno gibanje v svetovni zgodovini. To gibanje se ne omejuje samo na eno državo ali en narod, marveč se razteza po vsem svetu. Po tem takem so socialdemokratične stranke v posameznih državah in deželah le nekatere podružnice vesolne socialdemokracije. In to je nova važna pointa, po kateri se naša stranka razločuje od drugih političnih strank. Dobijo se sicer tupatam neznamni pojavi kake klerikalne ali katoliške stranke, ki se prištevajo tudi mednarodnim, a po svojem bistvu se nazadnje prav nič ne razlikuje od drugih koristolovskih strank in zato se ta mednarodnost nikakor ne more primenjati internacionalnemu značaju naše stranke. Ta katoliški internacionalizem je le nekaj popačen in doela skvarjen pojav onega mednarodnega kulturnega gibanja ki je pred 1900 leti zavzemalo tako velik obseg, to je bilo krščansko gibanje. A čim bolj so se nositelji tega krščanskega gibanja odujevali bistvenim principom pravičnosti, enakosti in človekoljubja, tem hitreje je zgubljalo krščanstvo sposobnost za splošen internacionalizem. Ta odujitev pravemu krščanstvu je rodila Husa, Lutra, Zvinglija Kalvina in druge reformatorje — (med Slovenci Primož Trubar).

Socialni demokrati se ravno zaradi njene splošne mednarodnosti očitda da je premalo narodna in zato nepriporočljiva. Ta očitek bi bil opravičen, ako bi bila za ene narode bolj narodna kot za druge, a če je za vse jednako narodna, potem je ta trditev nasprotnikov ničeva. Dokazano dejstvo pa je, da je v socialni demokraciji rešitev narodnega vprašanja edino (Nadaljevanje na drugi strani.)

DELNIČARJI JUGOSL. DEL. TISK. DRUŽBE POZOR!

Zadnji ponedeljek večer v Januarju 1912 ob 8. uri se vrši redni letni občni zbor delničarjev Jugosl. del. tisk. družbe, v dvorani F. Soukupa, vogal 26th Str. in Avers ave.

Dnevni red seje se naznani pozneje.

Prosi se vse vnanje delničarje, da pošljejo na svoje zastopnike tozadevna pooblastila.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

ZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:
Jugoslovenska delavska tiskovna družba
v Chicago, Ill.

Narodnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.
Opomba: Za dopolnila. Pri spremembi izdajatelja ali vsebine novega naznanila tuji STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.

Glasilno Slovenske organizacije
Jugosl. socialistične Zveze v
Ameriki.

Frane Podipelec, President;
Frank Podboj, Secretary;
Frank Janesic, Treasurer.
Frank Petric } direktorij.
Jos. Bratkovic }

Subscription Rates: United States and Canada,
\$3.00 a year, 75c for half year. Foreign countries
\$2 a year, \$1 for half year.

Advertising Rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"

2146 Blue Island Ave. Chicago, Ill.

KAJ HOČE SOCIAL. DEMOKRACIJA.

mogoča. V današnji kapitalistični družbi je pogin manjših narodov neizogiben, kajti naravno je, da mora gospodarsko slaboten narod podlež gospodarsko močnejšemu narodu, od katerega je odvisen. Ker se pa narodnost socialne demokracije danes sodi iz stališča vladajoče kapitalistične družbe in ker stranka ni delala tozadevnega programa za kapitalistično družbo, marveč za socialistično, je čisto naravno da njen narodnostni program ne odgovarja programu strogo narodnih strank, ki svoje narode rešujejo in rešujejo in so danes ravno tam, kjer so bile pred petdesetimi leti.

Cilj socialne demokracije je preobrat kapitalistične družbe v socialistično družbo. Socialna demokracija spoznava, da se v telesu današnje družbe razvija nova družba, ki ne bo pripuščala, da bo glede uporabe zemljišča in strojev odločevala samovoljna in prešerna volja poedincev, ki pa tudi ne bo dopuščala nadaljnjega nereda v proizvodnji in razdelbi ekonomskih produktov.

S svojo kleveto, da hočejo socialisti razdeljevati, morejo naši nasprotniki računati na uspeh edino le pri popolnoma neizobraženih ljudeh. Socializem produktov človeškega dela noče enkrat kopirati, a drugokat zopet razdeljevati — to je nezmišl — socializem temveč hoče, da postavi na mesto današnjega načela porazdelbe teh produktov drugo načelo, ki bo bolj odgovarjalo interesom delavskega razreda.

Zmaga socialistične družabne uredbe je najvišja stopnja razvoja človeške civilizacije, ki si jo morejo zamisliti. Socialistična borba osvobodi večino ljudi iz sramotnega in barbarskega suženjstva in gladovanja, osvobodi vse sposobnosti poedincev, ki hlepe po širšem polju delovanja, ta borba daje celemu človečanstvu zmogost materialnega in duševnega uživanja. Kdor zaradi socializma trepeče pred novo "suženjsko državo", ta ne pozna človeške narave ter jo grdi. Ogromnemu delu človeštva ni svobodno delo nikakšno breme, temveč neizogibni predpogoj srečnega obstanka. Današnja družba slavi bogato lenuharjenje, a pošteno delo uprega v sramotni jarem suženjstva. Družbi, ki prezira lenuharjenje, a spoštuje delo, ne bo nikoli nedostajalo vrednih rok.

Ta veliki družabni, ekonomski in politični preobrat pomeni v razvoju človeškega rodu velik napredek. Če bi kak Francoz iz 18. stoletja v današnji buržoazko-kapitalistični republiki ponovno prišel na svet, bi se mu zdelo, da se nahaja na kakem drugem planetu, ali pa bi vsaj mislil, da je od njegove smrti preteklo že tisoče in tisoče let. Misel, da bi bil nemogoče še kaj in silnejši preobrat nego je bil prehod iz fevdalne države v kapitalizem ali pa, da bi z njegovo oživitvorenje trebalo še mnogo stoletij, ta misel je povsem kratkovidna in nasprotuje vsem zgodovinskim izkušnjam. Ni res, da je "vedno tako bilo". Nikoli še ni bilo tako in nikoli več ne bo tako. Zgodovina ne sestoji iz ponavljanja, temveč iz neskončno

številnih in neprestanih izprememb.

Trditve "individualistov" (1) da bo socialna demokracija uničila svobodo poedincev, je takisto jako zgrešena. Individualizem in socializem nista nasprotja, temveč je zadnji predpogoj prvega. Kdor gleda z odprtimi očmi današnje družbo, ta ve, da ustvarja socialna demokracija že danes iz podložnih in plašljivih mas svobodna in pomna človeška bitja. Iz "prostega" delavca je vstvarila zakonodajca, govornika, književnika in uradnika. Ona bo tudi v bodočnosti jemala državnike, učenjake, umetnike in pesnike iz tsnih delavskih stanovanj. Socialna demokracija, ta kakor pravijo nasprotnica individualizma pretvarja mase v močne individualitete (osebnosti).

Konservativci pravijo, da hoče mo "zrušiti oltar in prestol". Mi smo sicer prepričani, da je najboljša oblika države vrida demokracije, to je vlada celega naroda, a ne monarhija, to je vlada poedincev, rojenega za to službo. No, mi nočemo vladarjev niti ubijati niti jim nasilnim potom jemati njihovo oblast. Mi njihovo moč in gospodarstvo ne pobijamo s topovi, s puškami in ječami, temveč z razlogi, za katere skušamo pridobiti večino naroda. Zaeno pobijamo tudi sistem, ki zatira človeško svobodo človeškega duha in polni ječe z poštenimi ljudmi, ki jim je bilo na jeziku ono, kar jim je bilo tudi v sre.

Socialna demokracija, katera proti nasprotniškim nazorom ustaja samo z duševnim orožjem, a ne s surovo silo, nikakor ne more, da bi katerokoli vero potlačevala z nasilnimi sredstvi. Ako v svojem programu proglašava vero za privatno stvar vsakega poedincev, potem s tem pošteno vero mnogo višje čeni in spoštuje nego jo spoštuje mnogi njeni svečeniki. Inkvizicija in barbarsko načelo državne vere, ki je ljudstvu zapovedalo, da mora biti iste vere kakor vladar, državno priznanje in državna zaščita gotovih verskih družb, to je bilo nedostojno in nevrečno vsake religije. Tem nedostojnejše je to za lepa načela krščanske vere.

Zastopniki gospodujočih cerkva imajo navado, kadar socialna demokracično časopisje kritizira njihov nauk in njihovo delovanje, da potem napadejo socialno demokracično načelo, "vera je privatna stvar", ki ga, kakor pravijo, socialni demokratje pri takih prilikah kršimo. Nasprotno je resnica. Ako nam bo vera priv. stvar, to je stvar svobodnega prepričanja, potem pač ne more biti zabranjena razprava verskih vprašanj, tembolj je marveč nujno in potrebno v interesu svobodne vere. Najmanj pa nam more naš program zabranjavati pokazovati na dejstvo, da so zastopniki privilegiranih krščanskih državnih cerkva od krščanstva obdržali edino oblike, v vsem drugem pa so postali sluge kapitalističnega sistema, ki najkručeje žali in prezira vse moralne nauke krščanstva.

Od drugih strank se razlikuje socialna demokracija tudi v tem, da se ne obrača na vse katolike, na vse pravoslavne, na vse muslimane, na vse Slovence, na vse Hrvat ali Srbe, Madjare ali Angle ali na vse državljane, temveč se obrača samo na delavstvo, na delavni narod. Socialna demokracija je duševni izraz ali politično zastopstvo tlačenegega razreda, ki živi v beči, ki pa ima v sebi sile in ki vstaja in se dviga. In v ta razred šteje socialna demokracija vse one, ki v mestu ali na deželi proti meži odpravljajo telesno in duševno delo.

Slabo plačani uradnik ali revni književnik je v tem smislu tudi delavec in proletarec, kakor mali kmet. Toda delavski razred sestoji po največjem delu iz inčustrialnega in poljedelskega mezdnege delavstva. Nje prosvetiti, organizirati in vnetati s težnjo za socialistično družabno uredbo, njih probuditi in uesti v boj, v katerem nimajo ničesar izgubiti, pač pa vse pridobiti, to je naloga socialne demokracije ali socialistične stranke.

1) Individualizem je struja, ki uči, da prihajajo vsa gibanja in vse uredbe od jakih poedincev in da mora zato, kdor hoče vplivati na razvoj človeške družbe, odgajati "močne indiviude" (poedince). Individualizma je več vrst in se tudi na razne načine tolmači. In-

dividualiste imenujemo pristaše individualizma.

2) Konservativci so struja, ki želi človeško družbo ohraniti na onih temeljnih podlagah, kakor je danes. Beseda prihaja od konservirati — latinsko conservare — (ohraniti v enakem stanju).

KOLIKO RUDARJEV UBIJEJO ZDRUŽENE DRŽAVE.

"Od vsakih tisoč rudarjev jih je bilo ubitih enaindvajset v enem letu samo v državi Colorado", je poročal v Washingtonu pred kratkim dr. John R. Haynes iz Los Angeles-a, Cal., ameriški gospodarski zvezi in ameriški zvezi za delavsko postavo. "Vsi premogokopi se morajo glede na varnost zboljšati. Po mojem mnenju bi se to dalo narediti z ustanovitvijo državne komisije, ki bi imela moč in pravico storiti vse potrebno za varnost rudarjev."

Ta komisija na bi imela v nadzorstvu vse premogokope, bodisi da jih vodi država, bodisi privatne družbe. Državne odredbe za varnost rudarjev pri evropskih narodih so v zadnjih osemnajstih letih znatno zmanjšale število nesreč, dočim se je v Združenih državah število nesreč te vrste hitro množilo v istem času. Tako je bilo ubitih 1. 1895 — 2.67% rudarjev in 1. 1907 že 4.86%. Tu bodi povedano, da dohimo v različnih državah različne odstotke nesreč. Tako je n. pr. v državi Illinois prišlo 2.25% ručarjev ubitih, a to število se je v zadnjih par letih znatno zvišalo. V Belgiji ali na Francoskem se dogaja razmeroma desetkrat manj slučajev.

Zvezna vlada je rešila marsikateremu železničarju življenje s tem, da je odredila za vse železniške družbe avtomatično pripenjanje in z raznimi drugimi varnostnimi odredbami. Zakaj bi ista vlada ne storila potrebnih korakov v varstvo rudarjev, saj ima napram vsem enake dolžnosti, torej je tudi njena dolžnost, da čuva življenje nesreči izpostavljenih rudarjev. Ako se vrhovna zvezna vlada ne bo zavzela za to velevažno akcijo, se posamezne države sploh ne bodo, ker imajo že izkušnje v tem in to iz več vzrokov.

Pevič: Vsaka posamezna država se boji naložiti svojim lastnikom in najemnikom premogokopov težja bremena kakor njena soseda, ker bi na ta način ovirala razvoj te industrije ter tako dala v roke orožje konkurentom v sosedni državi.

Drušič: Vsaka posamezna država ne more vzdržavati drage znanstvene komisije izvedencev in strokovnjakov, ki bi nadzirali rudnike. Ako bi se v ta namen združilo več ali vse države, bi bilo to prav lahko.

Tretjič: Neprestano menjavanje vladajočih strank v posameznih državah zabranjuje korenito in vspešno delo na tem polju. Trije najboljši evropski rudniški strokovnjaki trdijo, da si upajo, ako bi jih naša vlada povabila, v kratkem času varnost ameriških rudnikov priversti na isto stopinjo z drugimi državami. Dalje tudi trdijo, da bi se stroški za pridobivanje premoga prav nič, ali pa vsaj ne dosti zvišali zaradi tega.

V zadnjih 20 letih je bilo v Združenih državah ubitih 30,000 rudarjev in 80,000 težko ranjenih.

Združene države torej ubijejo več rudarjev vsako leto kot ves ostali svet skupaj. Jasna pamet in humaniteta zahtevati, da zvezna vlada v Washingtonu kaj stori za varstvo svojih rudarjev.

To so resnične besede, ki jih je govoril dr. Haynes, a vprašanje je, ako jih bo vlada upoštevala in se ganila. Sicer je temu predavanju prisostvoval tajnik notranjih zadev Walter L. Fisher, a ne verjamemo, da bi to predavanje tudi upošteval in storil potrebne korake v varstvo delavcev.

Po pravici povedano, mi sedanjih vlad prav nič ne zaupamo, ker imamo že toliko in toliko enakih izkušenj. Republikanci in demokratje poznajo delavce samo ob volitvah, zato pa je dolžnost delavcev, da ostanejo gluhi za vse sladke obljube, ki jih bodo delali ti gospodje, ter volijo take može, ki se bodo res brigali za delavski blagor.

Ko bi bili delavci še tako modri kakor so pošteti, potem bi imeli več zdanjav na svetu nebesa mesto pekla.

SOCIALISTIČNI PREGLED.

Zakaj je bil Shook, socialistični major mesta Lima izključen iz stranke.

Pri jesenskih majorskih volitvah v Lima, O. je bil izvoljen tedanji sodrug Shook za župana. Takoj po volitvah je začel delati popolnoma po svoji glavi. Poleg par socialistov je on imenoval za razne urade republikanske in demokracične prijatelje, kar pa socialističnim volilecem nikakor ni bilo po volji. Kako pa tudi; ako bi bili hoteli imeti mestno upravo v demokracičnih ali republikanskih rokah, ne bi volili socialistov. Da bi se Shook zaradi tega počelja opravičil, ga je omdotna podružnica soc. stranke poklicala na odgovor, a on je ta poziv menil tebi nič prezr. Nato je podružnica poslala tri člane k njemu po njegovo izjavo, a Shook se je zahtevi tega komiteja odločno upr. Posledica tega je bila, da je podružnica zahtevala, da se Shook odpove županstvu, ker pa tega ni hotel, ga je stranka izključila.

Ako upošteevamo mladost naše stranke, moramo dati sodrugom v Lima popolnoma prav! Kam bomo pa prišli, ako bo delal vsak po svoje. Ako bi vsak izvoljeni uradnik delal kakor bi hotel, potem ne bi stranka dolgo več eksistirala, kajti le v strogi disciplini je napredek stranke mogoč.

Razširjanje socializma med farmerji v državi Wisconsin.

Milwaukee, Wis. — Socialistična stranka v državi Wisconsin je naročila 10.000 iztisov Oskar Ameringer-jeve brošure "What every farmer ought to know" (kaj bi vsak farmer moral vedeti), katere nameravajo razdeliti med farmerje v tej državi. Socialisti namreč vedo, da trusti male farmerje ravno tako izkoriščajo, kakor industrijske delavce.

Združenje dveh socialističnih strank v Kanadi.

Trije delegate socialistične federacije in trije socialdemokracije so se sešli v Port Arthur-ju, Ontario, da skupno sestavijo pogodje, pod katerimi bi se omenjeni sekciji socializma združili. Ker sta sekciji pravej močni, bo to združenje velikega pomena za kanadske socialiste.

Prvi socialist v newyorški zakonodaji.

Albany, N. Y. — Ko se je otvorila spodnja zbornica nove newyorške legislature, v kateri je prvi dobil sedež tudi socialist, so prihiteli sem socialisti iz vseh bližnjih mest, da pozdravijo svojega sodruga Herbert M. Merrilla in mu voščijo veliko vspeha v njegovi novi težavni službi.

Socialisti v Schenectady, N. Y., kjer je bil omenjeni sodrug izvoljen, so najeli posebno karo za Merrilla in njegove spremljevalce. Najeli so tudi godbo, ki je med potoma svirala Marsejezo in druge revolucionarne pesmi. Ljudstvo jih je med potoma navdušeno pozdravljalo.

Ko so dospeli v Albany, glavno mesto, so se jim pridružili socialisti iz drugih mest in skupno koralaki v triumfalnem sprevodu do zbornice.

Tako so newyorški sodrugi praznovali velevažen dan v zgodovini New York države, ki hitro izgublja svojo nekdanjo črno barvo in postaja rdeča.

Napredovanje socializma v West Virginiji.

West Virginija se vzbuja. Tri manjša mesta so pred kratkim izvolila socialistične župane. Razredna zavednost in zanimanje za socializem raste neverjetno hitro. Delavstvo je željno socialističnih idej in navkov.

V mestu Adamston, ki šteje 1200 prebivalcev, je bila socialistična podružnica ustanovljena pred dvema mesecema z devetimi člani. Danes šteje ta podružnica nad 50 članov in je pri zadnjih občinskih volitvah zmagala na vsej črti: od majorja do zadnjega aldermana. To je prvo mesto v tej državi, ki je izvolilo cel mestni socialistični tiket. — Mesto Miami je pred kratkim izvolilo socialističnega majorja in dva aldermana.

Zelo važno socialistično torišče je mesto Wheeling. Ončotni socialistični časopis ima 4000 naročnikov, od kojih večina so unijski

delavci, ki v velikem številu obračajo starima strankoma hrbet in pristopajo v socialistične vrste.

Važna socialistična postojanka je tudi mesto Clarksburg. Tu izhaja socialistični list, ki je vzbudil veliko pozornost med volileci svojega okraja, ker je razkril različne lumparije vladajoče stare stranke, česar posledica je, da je par "pravičnih" gospodov na potu v ječo. Dasi dosti ljudi ne razume socializma, so vendar navdušeni zanj zaradi programa, ki so ga izdali tukajšnji socialisti. Glava vsega socialističnega gibanja je glavni upravitelj "International Correspondence School" sodrug E. H. Hintzer.

Vsa predavanja, ki jih prireja socialistični predavatelji so najboljše obiskana.

IVERI.

Glavna stebra človeške družbe sta: lakota in ljubezen.

Pivo se je varilo že v starem Babilonu nekaj tisoč let pred Kristom. Čudno, da Amerikanci še niso kupili tega patenta.

Ali že veste kdo je Mister Lojze Blamaža? Ako ne, uprašajte urednika Clevelandške Amerike? On ga prav dobro pozna!

Poroča se, da pride na Bolgarskem na vsakih 100 oseb ena, ki živi vsaj sto let. Ako to zvedo ameriški milijonarji nam bodo vsi ušli tja.

Tri sto socialističnih časopisov vam da nekoliko pojma o razširjenosti socializma v Združenih državah. Ali ste zadovoljni z vspehom zadnjih petih let!

Človek, ki dela dannadan ne bo nikoli bogat. Obogati samo tisti, ki neha delati in gleda, kako drugi delajo zanj! Ali ste že kdaj videli bogatega delavca? Ne! Jaz tudi ne!

Na eni nogi mora stati pri nekaterih rodovih v Afriki vsak govornik, ki javno nastopi. Kakor hitro stopi med govornom na obe nogi, zgubi besedo. Ta običaj bi se morda tudi v Ameriki dobro obnesel.

Bojna himna republikancev v zadnjem volilnem boju za predsedniški stolec je bila: Ako volite za William Tafta, ne bo v deželi nič več grafta. A mi vemo, da ga je sedaj ravno toliko ali pa še več.

Člani mesnega trusta so kupili v Braziliji devet milijonov akrov zemlje, kjer mislijo gojiti klavno živino ter tako že itak ogromni dobiček podvojiti. Dalje upajo, da bodo v kratkem času možni kontrolirati ves svetovni trg. — Najbrže ne boče časa!?

Zakaj je na svetu žalost? Zato, ker je tudi veselje. Ni svetlobe brez teme, ni višine brez nižine, ni sreče brez nesreče. Telo mora premagati bolezen, ker njegov cilj je zdravje. Duša mora zmagati nad žalostjo, ker njen namen je sreča. Pravičnost mora zmagati krivico, ker življenjski cilj je spopolnjevanje.

Ravnateljstvo "visoke šole" v Summerfield, Kansas, se je naročilo na znani socialistični tednik "Appeal to Reason" z namenom, da bodo učenci dobili prave pojme o socializmu. V Avstriji se pa vsakega dijaka izključi, ako bere socialistični list. Brez pripombe!

Nek časopis poroča, da bo šel bodoči družabni razvoj čisto drugačno pot, kot se pa sedaj živi in da to nas uči Amerika in Dansko. Danska "boljša" družba se je začela menda pečati z rokodelstvom. Da se bo družabni red čisto drugače zasukal, to socialisti že zdavnje vemo in se bodo morali ljudje "boljše" družbe tudi rokodelstva učiti, ako bodo hoteli živeti in ako bodo tako "brhtni" kot so danes, kajti socialisti ne bomo trpeli trotov v svoji sredi.

Edison proročuje, da bo človeštvo obvladalo tudi vreme in da se bo letanje v zraku izpopolnilo. Po njegovem mnenju bo znanost tako napredovala, da se bo človeško življenje podaljšalo za 200 do 300 let, ko bo možno učiniti razne kak-

terije, ki provzročajo bolezen in starost. V dokaz za to trditve nekdo navaja drevesa v Kaliforniji, ki so stara okrog 6000 let in še vedno žive. Ako bi Rockefeller verjel to trditve, bi gotovo ustanovil posebno komisijo v ta namen in ji dal polovico svojega premoženja.

Isti list poroča, da se je šla sedemnajstletna hčerka danskega ministrskega predsednika Bernisena učiti mizarstva in da je njen oče, prvi svetovalec danskega kralja, njeno ravnanje odobravala rekoč: "Vsako delo človeka izpopolnjuje in izboljšuje"; a če ga danes tudi dostojno in človeško pravi, to je vedoma ali nevedoma "visoki" gospod zamolča! Kako splošno znano, znajo celo sinov nemškega cesarja vsak svoje rokodelstvo in to celo do mojsterske sposobnosti. — Zelo smo radovedni, koliko bi ti strokovnjaki zaslužili pod ameriškim takozvanim potilnim (sweating) sistemom ali kakor — ga še drugače imenujemo "pisvork" —. Nabrže niti neslagne kropa ne; nekaj je boljše kot nič. No, sploh je pa danes precej takih ljudi, celo v ameriškem časnikarstvu, ki so kljub temu le rokodelci, četudi z "glavo" delajo.

ŠTRAJK STENOGRAFOV.

Stroj narodne zakonodaje je bil ustavljen zadnji teden za nekaj časa. To se je zgodilo prvič v zgodovini Zdr. držav. Vzrok štrajka je bilo nameravano znižanje plače od strani Demokratov. Do sedaj so stenografi dobivali po 25 c za polno, a demokracični poslanci so hoteli to cenno znižati na 15 c.

Prijateljstvo demokratov do delavcev in nižjih uradnikov se po kaže ob vsaki priliki. Sicer je prav, da si hoče vlada prihraniti kak cent, a nikakor ne gre, da bi se štedilo na škodo mezdnih delavcev, dočim se po drugi strani milijoni proč mečejo. Štrajk je deloma že poravnal.

GROZODEJSTVA IMPERIALISTOV.

Tientsin, Kitajsko, 13. jan. — Iz Lančov-a prihajajo vesti o nezaslišnih grozodejstvih, ki jih tan počenjajo cesarski vojaki nad privrženci republikancev. Vse Kitajce, ki so si pustili odrezati kito, so brez usmiljenja postrelili in njih trupla pustili ležati po cestah. Raz nekega revolucionarnega častnika, ki je bil obdolžen, da je širil med cesarskimi vojaki revolucionarne ideje, so kožo čoli potegnili. Njegovi prijatelji so morali gledati kako je njih tovariš umiral v groznih bolečinah.

Cesarske čete neusmiljeno koljejo in ropajo v mestu Kudja (kitajski Turkestan), kjer je bilo štiri Mančov ubitih. Niti šolam ne prizanašajo; v nekem slučaju je zgorelo okrog 75 otrok.

V začetku tedna je bil mirovni termin sicer podaljšan do 15. t. m., a krvi in plena željno cesarsko vojaštvo se za to določitev ni zme nilo.

TISKOVNI FOND.

Zadajše izkazanih	\$352.67
Obresti na tiskovnem fondu do 1. jan. 1912	2.43
Jos. Snaj, Chicago30
J. Aubel, Pittsburg Kans.50
Joe Petek, Cleveland, O.50
J. Paulenich, Sharon, Pa.26
Marija in Frank Primožič, Barberton, O.50
J. Primožič, Barberton, O.50
Ivan Pivk, Glencoe, O.25
I. Žemberger, Glencoe, O.25
Keber, Portland, Oreg.	1.70
Veselo - razposajena družba na Silvestrov večer.	1.80
Conemaugh, Pa.	1.80
Skupaj	\$361.66

Listnica uredništva.

Conemaugh, Pa. — J. Z. Bx 27 — Hvala za poslani prispevek. Prav žal nam je, da ne moremo objaviti delikatnih razlogov vaše cenjene besedine. Ko bi bil naš šaljivega značaja, bi vaši družičini poslali honorar za izborne "vice". Pa se še kaj oglasite! Zdravi!
Waukegan, Ill. — J. P. Vaš dopis priobčimo prihodnjič. Pozdravljeni!
John Jereb, Riverdale, Ill. — Mike Kulovic, Chicago, Ill. — Iz Žemberger, Glencoe, O. hvala Vam za poslano številko Proletarca!
Manjka nam sedaj samo še številka 36. Kdor izmed čitateljev jo ima, naj jo nam pošlje, ako mogoče.

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno

16. januarja 1892.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 489, Frontenac, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIČAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
FRANK PRELOGAR, Box 420, W. Mineral, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JULIJ BOGNAR, Box 6, Breezy Hill, Mulberry, Kans.

MATI.

Socialen roman v dveh delih.
Spisal Maxim Gorkij.

(Dalje.)

— Poslušati je treba... Jaz ne znam brati, ampak vidim, da jih je treščilo nekaj po rebrih!... je pripomnil drug.

Tretji se je ozrl naokrog in dejal:

— Pojdimo v kotlarno, da vama preberem!

— Dobro učinkuje! — je zasepetal Gusev.

Vlasovka seje veselo vrnila domov — na svoje oči je videla, kako knjižnice oživljajo ljudi.

Ljudje obžalujejo, da ne znajo brati! — je dejala Andreju. — Tudi jaz sem v mladih letih znala brati! — je dejala Andreju. — Tudi jaz sem v mladih letih znala brati, pa sem pozabila...

— Naučite se spet — ji je dejal Malorus.

— V teh letih? Zakaj se norčujete?

Andrej je vzel knjigo s police in pokazavši z noževno špico črko na platnicah jo je vprašal:

— Kaj je to?

— R! — je smeje odgovorila.

— In to?

— A...

Neprijetno ji je bilo okolu srea in sramovala se je. Zdelo se ji je, da se ji Andrej pritajeno smeje, in umikala se je njegovemu pogledu. Ampak njegov glas je zvenel mehko in mirno, njegovo obličje je bilo resno.

— Andrjuša, ali resno mislite?

— je vprašala in se nehote smejala.

— Zakaj pa ne? — je odgovoril.

— Le poskusite! Ako ste čitali — ne bo težko. Če pa ne pojde — kaj za to, a če pojde — tem bolje!

— Pravijo, da od gledanja svetih podob človek ne postane svet!

— je pripomnila mati.

— E! — je dejal Malorus in zmajal za glavo. — Prislovic je mnogo. Manj ko več — boljše spiš. Trebuhu pokoja, duši prostora...

Katera črka je to?

— L! — je odgovorila mati.

— Prav! ... In ta?

Napenjala je oči, premikavala obrvi in se zatopila v pozabljenе črke. Kmalu so ji opešale oči. Izprva so se ji utrinjale solze od utrujenosti, in potem od britkosti.

— Čitati se učim! — je dejala ihtoč. — Čas je, da umrem, pa sem se še le začela učiti...

— Zakaj plakate! — je dejal Andrej ljubeznjivo in tiho. — Ni ste mogli drugače... a sedaj vsaj veste, da ste živeli klavirno življenje! Na tisoče ljudi bi lahko lepše živelo od vas... a žive kot živina, in se še bahajo! Kaj je lepega v tem, da človek danes dela, da je, če vse svoje žive dni — dela in je? Med delom se mu rodé otroci — izpočetka jih je vesel, a ko se jim oglasi tek, se jezi in jih zmerja: stradežniki, rasteite naglo, da hoste kaj delati! In najrajši bi pretvoril svoje otroke v

tovorno živino... Otroci začno kmalu delati za svoj trebuh...

in zgodba se ponavlja od začetka! Nikoli ne zatrepetajo duša od veselja, nikoli jo ne navdajajo misli, ob katerih umira srce. Eni živé kot berači — vsega prosijo, drugi — kot tatje — vse si nakradéjo. Vzdelali so tatinske zakonike, postavili nad ljudstvo čuvaje s palicami — varujte naše postave, po njih sesamo kri iz človeka!

Najprvo ga tlačijo od zunaj — če se človek ne poda, mu vtepavajo pravila, da mu oslabe razum...

S komolci se je naslonil na mizo, gledal materi s svojimi zamisljenimi očmi v obličje in govoril:

— Samo tisti so ljudje, ki smejnajo verige s svojega telesa in s svoje duše... Sedaj ste po svojih močeh začeli s tem...

— Kako? — je vzkliknila mati.

— Kako? Kakor dež — vsaka kaplja napoji zrno. Ako začnete čitati...

Zasmejal se je, vstal in začel hoditi po izbi.

— Le učite se!... Če pride Pavel — ta bo gledal!

— Oh, Andrjuša! — je dejala mati. — Mlademu človeku je vse lahko. A če se postaraš, ti ostane mnogo gorja, malo sile in nič razuma...

XVIII.

Zvečer je Malorus odšel; mati je našla svetilko, sedla za mizo in vzela nogavice. Kmalu je vstala, tekala neodločno po izbi semintja, odšla v kuhinjo, zaklenila vrata in se vrnila v izbo. Spustila je zavese na onkni, vzela knjigo s police, sedla za mizo, se ozrla in se sklonila nad knjigo; ustni sta se ji pregibali... Če se je oglašila šum s ceste, je zatrepetala, pokrčila knjigo z roko in poslušala...

Zatisnila je oči in jih zopet odpirala:

— Z-e-m-l-j-a...

Nekdo je potrkal na duri, mati je skočila kvišku, vrgla knjigo na police, stopila k durim in nemirno vprašala:

— Kdo je?

— Jaz...

Ribin je stopil na prag, pozdravil in si počasi pogladil brado; s temnimi očmi se je ozrl po sobi in pripomnil:

— Prej si puščala ljudi, ne da bi vprašala... Ali si sama?

— Sama...

— Tako? Misli sem, da je Andrej doma... Danes sem ga videl... Ječa človeška ne ubija... Ubija nas naša glupost...

Vstopil je v izbo, sedel in dejal materi:

— Daj, da se pogovoriva...

Glej, jaz slutim nekaj...

Pomembno in skrivnostno je gledal in materi je vzbujal nemir. Sedela mu je nasproti; molče in vsa v skrbeh je čakala.

— Nič ni zastonj! — je začel s svojim težkim glasom. — Zastonj se ne rodiš, zastonj ne umreš... Za brošure in za letake — za vse je treba denarja. Ali veš, odkod prihaja denar za brošure?

— Ne vem! — je tiho odgovorila mati, sluteč nekaj nevarnega.

— Tudi jaz ne vem. Imamo pa drugo vprašanje: Kdo je spisal te knjige? Učeni ljudje. Gospodarji!

— Ribin je govoril kratko in dočno, njegov glas je postajal ostrejši, po njegovem bradatem obrazu se je pa razlila resnost.

— Gospodarji so napisali knjige in jih razdelili. No, zdaj mi pa povejte, zakaj trošijo svoj denar, in čas, da hujskajo ljudstvo proti sebi? A?

Milovna je odprla svoje oči na široko in je rekla v strahu:

— Kaj mislite? Govorite.

— Aha! — je zaklical Ribin in vrtel svoj stol kot medved. — Tukaj smo! Ko se je v meni rodila ta misel, me je tudi preletel mráz.

— No, kaj pa je? Povejte! Ste li kaj pronašli?

— Razočaranje! Slepništvo! Sleparija je. Ne vem nič, ali čutim, da v temi tiči sleparstvo. Gospodarji so izumili novo sredstvo, katerega nočem. Hočem resnico. Razumem, kaj je; razumem. Ne pojdem z gospodarji. Porinili bi me v prvo vrsto, kedar bi jim bilo všeč, šli bi preko mojih kosti, kakor preko mostu, ako jih je volja.

Po čemernih besedah je glas postal močan, debel in vsiljiv, srce matere se je pa krčilo v bolesto.

Moj Bog! — je viknila v strahu. — Kje je resnica? Ali je mogoče, da jo ne razumejo? — Videla je v duhu resne in poštene obraze Jegorja, Nikolaja, Ivanoviča in Sašenke, in njeno srce je zopet vztrepetalo.

— Ne, ne! — je rekla, majajoč svojo glavo, da bi se znebila misli. — Ne morem verjeti. Oni so za resnico, za poštenost, vestnost: pa niso sposobni za spletkarstvo, oh, ne.

— O kom govorite? — je vprašal Ribin premišljajoč.

— O vseh! O vsakem, s katerim sem se sešla. To niso ljudje, ki tržijo s človeško krvijo. — Obraz se ji je pričel znojiti in njeni prsti so se tresli.

— Vi jih ne iščete na pravem mestu: obrnite svoj pogled nazaj, — je rekel Ribin in povsíl glavo.

— Oni, ki so direktno v gibanju, sami ne vedo nič o stvari. Pač mislijo, da mora biti tako: oni nosijo resnico v svojem srcu. Mogoče so za svoje lastne koristi. Ljudje ne bodo nasprotovali samim sebi.

— In s pravo stoletja staro kmečko nezaupnostjo je pristavil. — Nikdar ne bomo dobili kaj dobrega od gospodarjev! Verjemite mojim besedam!

— Iz kakšne zmesi so vaše možgane? — je vprašala mati, ko so v njeni duši pričeli vstajati z nova vzmirljivi dvomi.

— Moji? — Ribin je pogledal in molčal je za kratek čas, potem je pa ponovil: — Stojte proč od gospodarjev! To je nekaj! Počasi je zopet vtihnil, kot da bi se zamislil.

— Proč pojdem, mati — je rekel po kratkem molku. Združiti se hočem z možmi in delati z njimi. Pripraven sem za delo. Znam pisati in čitati. Suloh nisem neumen. Glavno je, da vem, kaj je treba povedati ljudem. Zdaj pojdem. Ne morem verjeti, radi tega moram iti. Mati, jaz vem, da so človeške duše nečiste in umazane. Vsi živijo v nevoščljivosti in skušajo zadaviti samih sebe; ali odkar je malo za jesti, hoče drug drugega požreti.

Povesil je glavo in se zamislil za kratko dobo. Končno je pa dejal: Šel bom v vas in selo in vzdramil ljudstvo. Potreba je, da ljudstvo vzame stvar v svoje roke in dela za se. Ali razumeti mora — našlo boče pot za se. Tako! Poskusil bom, da bo ljudstvo razumelo. Ljudstvo ne sme drugemu zaupati kot sebi, razumeti mora samega sebe! In to je resnica!

— Prijeli vas bodo! — je rekla mati s tihim glasom.

(Dalje prih.)

Pot k uspehu.

Samuel Smiles, angleški pisatelj je rekel, pot k uspehu je, v največ slučajih, v naših lastnih rokah. Ona je odvisna od samokontrole, na dolžnosti in pravi misli, in malenkostih. Mi bi radi še k temu prideli, da k uspehu je še potrebno dobro zdravje in razum, kedar in kakšna zdravila moramo jemati. Vzemimo si svobodno pot, če imenujemo slučajje, v katerih bi se moralo rabiti Triner-

NAROČITE SE NA DNEVNIK "ZARJA"!

Kdor želi čitati podučne članke o socializmu in novice iz starega kraja, ta naj se naroči na edini slov. socialistični dnevnik "ZARJA."

"Zarja" izhaja v Ljubljani, Šelenburgove ulice št. 6/II in stane za Ameriko \$6 za celo leto.

Stara navada je zdraviti revmatizem, trganje po udih, neuralgijo, zvinjenje itd. z Dr. Richterjevimi "Pain Expeller". Pravi Pain Expeller se dobi tudi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenica in se spozna po varstveni znamki s sidrom. Pri kupovanju je treba na to paziti.

Vse konzularne in notarske zadeve (civilne in vojaške) prevzema v hitro in uspešno izvršitev Ivan Kaker, 220 1/2 Grove St., MILWAUKEE, WIS.

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
1337 So. Flak St. Tel. Canal 1406

Kakor poročila trdijo kitajska cesarska ročovina ni zadavljiva z republiko; čisto naravno, saj tudi zločinec ni zadovoljen z višali, na ktere je obsojen.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smakje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smakje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
1337 So. Flak St. Tel. Canal 1406

Kakor poročila trdijo kitajska cesarska ročovina ni zadavljiva z republiko; čisto naravno, saj tudi zločinec ni zadovoljen z višali, na ktere je obsojen.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smakje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smakje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smakje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smakje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smakje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smakje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smakje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smakje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smakje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

L. STRAUB URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.
Izra večjo zalogo ur, verižice, prstnov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo niski ceni.

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vseh sodiščih.
St. sobe 1009
133 E. WASHINGTON STREET, CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smakje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smakje prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in žganje